

هفت اقدام مهم برای پیشگیری از حاشیه‌نشینی

سدى برسيل حاشيه

مجيد منفرد

۱. مهاجرت از خارج شهر ۲. عدم تقارن در توسعه شهری و رانش هسته مرکزی شهر ۳. ابهام در محدوده و حریم شهر و متولی نظارت و حفاظت از آن ۴. شکل‌گیری دام‌فقر در بعضی مناطق حاشیه‌ای و خانواده‌های ساکن ۵. نرخ رشد جمعیت و زاد و ولد در مناطق حاشیه ۶. ضعف در نظارت‌های امنیتی اجتماعی در این مناطق از مهم‌ترین عوامل ایجاد حاشیه‌نشینی هستند. برای پیشگیری مؤثر به‌طور خلاصه می‌توان گفت:

❖ اصلی‌ترین نیاز شکل‌گیری مدیریت یکپارچه (نه‌الزاماً متمرکز) است که همه ابعاد مسئله حاشیه‌نشینی از مهاجرت از روستاها گرفته تا مباحث امنیتی با منطقی کارشناسی، بدون دخالت سلیقه‌های فردی و همخوان با سایر ابعاد پیگیری شود.

❖ ابهامات مربوط به تعیین محدوده و حریم شهر و روستا باید رفع شود، زیرا در موارد متعدد عامل بروز اختلاف نظر بین دستگاه‌ها شده و حتی در مباحث نظارتی نظیر تغییر کاربری اراضی کشاورزی در حریم شهر نیز اختلال ایجاد کرده است.

❖ تشدید نظارت‌ها و کنترل ساخت‌وسازهای غیرقانونی در کنار تسهیل اخذ مجوز و کاهش هزینه‌های سکونت در مناطق مدیریت‌شده از شهر یک نیاز اساسی است تا هم جلوی تخلف و گسترش سکونتگاه‌های غیررسمی گرفته شود و هم امکان سکونت کم‌هزینه‌تر، رسمی و قانونمند برای ساکنان مناطق حاشیه‌ای فراهم شود. در این زمینه بیش از هر چیز باید بر حفاظت از زمین‌های غیرمسکونی و جلوگیری از انجام ساخت‌وسازهای جدید تاکید کرد. ❖ یکی از مهم‌ترین علل حاشیه‌نشینی، هزینه‌های پایین سکونت و تهیه مسکن در حاشیه و هزینه بالای سکونت در داخل شهر است لذا باید مسئله مسکن و توانمندسازی اقتصادی ساکنان مناطق حاشیه‌نشین مورد توجه ویژه قرار گرفته شود.

❖ هر چند طرح‌های مجموعه‌شهری، جامع و تفصیلی در کمترین مقدار خود اجرامی شوند اما با توجه به بسترهای قانونی و فرآیندهای موجود در مدیریت شهری، لازم است توجه ویژه‌ای به تناسب برنامه‌ریزی‌ها با نیاز مناطق حاشیه‌نشین و توزیع اثرگذار لکه‌های شهری در این مناطق داشته باشند و ابزارها و دستورالعمل‌های لازم را تعبیه کنند.

❖ یکی از راه‌های پیشگیری از گسترش حاشیه‌نشینی، جلوگیری از توسعه افقی و پراکنده رویی شهر است که با ابزارها و طرح‌های محدودکننده حریم شهر، نظیر کمربند سبز، جاده‌های کمربندی و ... دنبال می‌شود، با توجه به کندی اجرای کمربند سبز مشهد و عبور مناطق حاشیه‌نشین شمال شهر از محدوده تعیین‌شده برای این طرح، بهتر است از جاده کمربندی شمالی مشهد به‌عنوان محدودکننده فیزیکی حریم شهر استفاده‌شده و نظارت‌ها برای جلوگیری از عبور مناطق مسکونی از این محدوده تشدید شود.

❖ در حوزه فرهنگی اجتماعی اصلی‌ترین اولویت‌هایت‌سازی و توانمندسازی افراد برای خروج از دام فقر است. امروزه نسخه‌پیچی‌های کلی و نگاه‌های بالا به پایین رد و به‌جای آن فقر به‌صورت چندبعدی تعریف‌شده است و علاوه بر عدم توانایی تأمین نیاز اولیه غذایی ابعاد فرهنگی و اجتماعی و ... نیز مدنظر است. فعالیت‌های اجتماعی مردمی و ارائه آموزش‌ها و پشتیبانی‌های فکری، معنوی و حتی مادی ناظر به نیاز و مسئله خانواده هدف، محور این رویکرد را تشکیل می‌دهد.

۳۲	۳۴	۴۵
مدیریت رشد شهر؛ محدودسازی یا هوشمندسازی	حاشیه پشت حاشیه گزارشی از روستاهای مستعد حاشیه‌نشینی	حفاظت از اراضی کشاورزی با شمشیر چوبی!

۲۶	گفت‌وگوی با دکتر حناچی معاون شهرسازی وزیر راه و شهرسازی
	طرح جامع نمی‌تواند مانع حاشیه‌نشینی شود

۴۰	گفت‌وگو با عضو هیئت مدیره شرکت بهسازی و نوسازی ایران
	رانش فقر از شهر به حاشیه

۴۶	گفت‌وگو با رئیس اداره اوقاف ناحیه یک مشهد
	نوشدارو پس از موقوفه خواری

۴۸	برخورد با زمین‌خواران در گفت‌وگو با معاون سابق دادستان مشهد
	جولان سوداگران در برابر چشمان مسئولان

۲۶	۴۰	۴۶	۴۸